

Preventiv 2024

M E S S A D I

dalla suprastonza communalal al cussegl da vischnaunca

Stimada signura presidenta
Stimadas signuras cusseglieras
Preziai signurs cussegliers

Resumaziun

Il preventiv 2024 dil quen da gudogn e sperdita siara cun in surpli da recavs (gudogn) da frs. 245'600.-- (preventiv 2023: frs. 270'400.--). En cumparegliaziun cul preventiv 2023 ei previu in augment da cuosts sco era da recavs da rodund 0.6 milliuns francs. Igl onn 2024 quenta la suprastonza communalal contonscher in'atgna finanziaziun da frs. 1'453'700.-- (preventiv 2023: 1'931'600.--) e far investiziuns nettas da frs. 7'219'000.-- (preventiv 2023: 7'417'500.--).

Investiziuns

El preventiv 2024 eisi previu da far investiziuns nettas da frs. 7'219'000.--. En cumparegliazion cul plan da finanzas munta quei ad in sbassament da netto frs. 441'000.--. Il 2024 ei previu da finalmein far las investiziuns e las adattaziuns necessarias el baghetg dalla casa communal. Plinavon ei tenor il concept d'augmentar l'attractivitat dil vitg planisau da dar l'entschatta alla realisaziun dallas mesiras "Cons" e "casa communal". La mesira "Cons" duei vegnir realisada en connex cun la sanaziun dalla Via Cons. En quei connex duei era vegnir examinau co ins sa crear el contuorn dalla halla Cons e dil plaz-scola in interessant ed attractiv center da sentupada per famiglias. La mesira "casa communal" duei vegnir exequida el medem mument sco l'investiziun ella casa communal. Ulteriuramein ein planisai indrezs fotovoltaics sils tetgs dalla halla Cons e dalla scoletta. Era las duas fermadas da bus alla Via Alpsu "Cucagna" ed "Acla da Fontauna" duein vegnir realisadas. El sector dall'economisaziun da rumien vegn el decuors digl onn 2024 presentau al cussegl da vischnaunca in concept per l'installaziun da molocs. Plinavon sto la vischnaunca meglierar l'intervenziun d'incendis d'uaul cun helicopter. Quei project ei planisau cun brutto strusch frs. 500'000.--. Enviers il program d'investiziun 2023-2032 ein neginas investiziun extraordinarias pli grondas previdas, aschia ch'ils principis interns dalla planisaziun da finanzas ein garanti.

Atgna finanziaziun

L'atgna finanziaziun 2024 da frs. 1'453'700.-- ei muort entgins cuosts extraordinaris empau pli bassa ch'el preventiv 2023. Cuzun el sector dalla sanadad sedattan entgins cuosts supplementars. Plinavon sa la vischnaunca buca pli quintar cun talas aultas entradas extraordinarias sco ils davos onns el sector dallas taglias generalas e specialas sco era el sector dalla vendita d'energia da concessiun e participaziun. Malgrad quels svilups ei il resultat da quell'impurtonta cefra da clav en uorden. Il quen final 2023 vegn a dar in cert maletg co ils recavs extraordinaris sesviluppessan. La suprastonza communal ei en mintgacass sespruada da budgetar aschi realistic sco pusseivel e quei sin basa dils quens annuals precedents.

Deposit da prefinanziaziun

La suprastonza communal ha giu fixau la finamira da contonscher ella prefinanziaziun dil Center Fontauna ina aschi aulta summa sco pusseivel. Cheutras vegn la summa d'amortisaziun descargada ils proxims decenni. Per augmentar la summa da prefinanziaziun ei previu da far 2024 in davos deposit da frs. 500'000.--.

Pei da taglia

La davosa reducziun dil pei da taglia da 10 % sin 110 % ei succedida igl onn 2022. En connex cun la tractaziun dil plan da finanzas 2023-2032 ha la suprastonza communal presentau al cussegl da vischnaunca sia nova strategia da taglia. Quella preveda, parallel tier las investiziuns ed amortisaziuns ch'ei previdas, pass per pass ina reducziun da taglia entochen igl onn 2029 ad in pei da taglia da 98 %.

La suprastonza communal ha en connex cun la preparaziun dil preventiv 2024 examinau las finanzas communalas. Schegie ch'ei dat el preventiv 2024 entginas expensas supplementaras e las entradas ein calculadas empau pli bass ch'igl onn 2023, semida la situaziun egl onn 2024 buca taluisa marcantamein, ch'ins stuess desister d'ina reducziun da taglia. Aschia sa la suprastonza communal responsar ina reducziun dil pei da taglia da 2 % pigl onn 2024 e realisescha cheutras igl prem pass dalla nova strategia da taglia. Per simplificar el futur la procedura dil sbassament da taglia ei previu da reveder parzialmein la constituiun communal cun dar al cussegl da vischnaunca la cumpetenza da saver approbar sper il quen annual, ils rapports da gestiun ed il preventiv da niev era ina midada dil pei da taglia. Quei cun suttametter quellas decisiuns al referendum facultativ.

La suprastanza communal ei perschadida ch'ina reducziun cuntinuada dil pei da taglia ei la dretga e la pli optimala via strategica per nosa vischnaunca. Aschia sa en connex cun la tractaziun dil quen annual, dil plan da finanzas e cunzun dil preventiv vegnir examinau da rudien, sch'ina ulteriura reducziun dil pei da taglia da 2% ei responsabla ni sche la situaziun ei semidada taluisa, ch'ina reducziun ei buca giustificada. Sper las investiziuns ch'ei necessarias en nosa vischnaunca sto la suprastanza era saver reagir sin eventualitads nunspitgadas, sco p.ex. donns da malaura ni auters cass nunprevi.

Conclusiun

La situaziun finanziaria dalla vischnaunca da Mustér ei grazia allas entradas extraordinarias dils davos dus onns buna. Il quen 2023 ed il svilup 2024 vegnan a mussar en tgei direcziun che las finanzas vegnan a semover. Indiscutabel ei che la vischnaunca sto far ulteriuras investiziuns per daventar in liug interessant ed attractiv da habitar per famiglias. Tier in liug da habitar attractiv s'auda era il pei da taglia. Aschia ha la suprastanza communal sper las investiziuns necessarias era formau sil sector dil pei da taglia ina strategia stabila, constanta e surtut responsabla sur plirs onns. Sper in saun tenercasa financial ei la finamira suprema dalla suprastanza communal da garantir a liunga vesta in svilup progressiv ed attractiv dalla vischnaunca.

En cumparegliaziun cul preventiv 2023 ed il quen 2022 sepresentan las cefras dil preventiv 2024 sco suonda:

<u>Quen da gudogn e sperdita</u>	<i>Preventiv 2024</i>	<i>Preventiv 2023</i>	<i>Quen 2022</i>
Recavs	frs. 18'415'600	frs. 17'853'200	frs. 17'217'887
Cuosts	frs. 18'170'000	frs. 17'582'800	frs. 17'073'035
Surpli entradas	frs. 245'600	frs. 270'400	frs. 144'852
<u>Quen d'investiziun</u>			
Investiziuns bruttas	frs. 8'377'000	frs. 8'604'300	frs. 5'241'529
Entradas	frs. 1'158'000	frs. 1'186'800	frs. 1'325'777
Investiziuns nettas	frs. 7'219'000	frs. 7'417'500	frs. 3'915'752
Atgna finanziaziun (cash-flow)	frs. 1'453'700	frs. 1'931'600	frs. 3'122'276
Grad d'atgna finanziaziun	20.14 %	26.04 %	79.74 %

Adattaziuns principalas el preventiv 2024

Cuosts da persunal

Sco gia igl onn 2022 ein ils cuosts da viver era s'augmentai egl onn 2023. Per quei motiv ei vegniu risguardau el preventiv in'ulivaziun dalla carischia dad 1.5 %. Damai che la vischnaunca sebasea per la fixaziun dallas pagas dalla collaboraturas e dils collaboraturs communal sin la tabella da paga dil cantun Grischun, vegn la carischia definitiva ad esser enconuschenta pér el decuors dil december 2023.

Igl ulteriur augment dils cuosts da persunal ei plinavon d'attribuir all'occupaziun dubla dalla piazza dil menader infrastruttura e dil causerenera duront la secunda mesadad 2024. Cheutras duei vegnir garantiu ina buna introducziun dils successurs dils dus collaboraturs che contonschan la primavera 2025 la vegliadetgna da pensiun. Tiel menaschi tecnic ei enteifer il

plan da plazzas vegniu engaschau duront dus onns in selvicultur da project e bostger. Cun quei engaschament vegn possibilitau al forester communal da s'occupar pli intensivamein cul plan da menaschi.

Las collaboraturas ed ils collaboraturs communalns ein segirai per la secunda petga u tier la cassa da pensiun dil Grischun ni tier la cassa da pensiun Previs. La cassa da pensiun dil Grischun ha avon strusch dus onns midau siu plan da provediment. Per tractar il personal communal tuttina duei il plan da provediment dalla Previs vegnir adattaus cun l'entschatta 2024.

0210.3109.00/0210.4250.00 Cartas da viagià dil di

La vendita dallas cartas da viagià dil di dallas Viasfier federalas ei era cul niev product "Spartageskarte" cumbinada cun dabia lavur administrativa. En vesta allas ulteriuras bunas purschidas dallas VFF (p.ex. bigliet da spargn) e cun quei ch'il personal dall'administraziun communal ei pli che occupaus cun dar damogn ad autras incaricas, ei la vischnaunca buca s'annunziada per la vendita dalla "Spartageskarte".

0210.3132.00 Cussegliazion externas

El decurs da 2024 ei previu d'introducìr la secunda fasa dil sistem da controlla intern (IKS). Quella cuntegn las taxas, ils ulteriurs recavs e cuosts, l'infrastructura e las investiziuns.

1500.3111.00 Mobiliars, maschinas, vehichels

Tenor la planisaziun dallas investiziuns 2022-2023 dils Pumpiers Sursassiala vegn acquistau 2024 in vehichel ELF, in cumpressur d'aria ed ina maschina da lavar resti.

1500.3612.01 Cumpart cuosts Pumpiers Sursassiala

La cumpart da cuosts dalla vischnaunca da Mustér munta tenor il concept da collaboraziun davart ils fatgs da pumpiers 52.9 % dil preventiv directiv. Quei preventiv sa svariàr da 5 tochen 10 %.

2510.3612.00 Contribuziun gimnasi Mustér

Sco quei ch'il rector dil gimnasi claustral ha dacuort informau il cussegl da vischnaunca e la suprastanza communal ei il gimnasi era 2024 dependents dil susteniment finanziàl dallas vischnauncas dalla Cadi.

3410.3632.00 Coordinaziun da sport

3410.4631.00 Contribuziuns cantunalas coordinaziun da sport

La suprastanza communal ha cun sustegn dil cantun decidìu d'engaschar ina coordinatura ni in coordinatur da sport en piazza parziala.

4110.3612.00 Contribuziun Spital regiunal Surselva

Per garantir il menaschi dil Spital regiunal Surselva ston las vischnauncas dalla Surselva purtar ils onns 2023 e 2024 in buordi finanziàl da rodund 5.9 milliuns francs. La cumpart dalla vischnaunca da Mustér munta a rodund frs. 540'000.--. Ina mesadad da quell'expensa ligiada vegn cudischada el quen 2023 e l'autra el quen 2024.

6190.3111.00 Mobiliars, maschinas, vehichels

Sper la cumpra ed il remplazzament da maschinas pintgas ed uaffens ei previu da remplazzar in excavatur ed in vehichel cun taglianeiv.

8110.3635.00 Contribuziuns da manteniment a privats

Vid la sanaziun dil provediment d'aua dall'Alp Run separticipeschan sper la vischnaunca era il cantun ed ulteriuras organisaziuns.

8400.3635.04 Taxas turisticas a SDT

Las contribuziuns a SDT sebasan sin la convegn da prestaziun dils 27-11-2018 (70 % dalla taxa da hospis e 100 % dalla taxa da turissem).

8712.3109.00 Cumpra energia da concessiun ORA
8712.3109.01 Cumpra energia da participaziun ORA
8712.4250.00 Vendita energia da concessiun ORA
8712.4250.01 Vendita energia da participaziun ORA

L'energia da concessiun e da participaziun vegn vendida 2024 en treis cumparts all'Axpo Hydro Surselva ed alla Repower. Las calculaziuns sebasan sin la produenziun d'energia intragliauter dils davos onns. Gest tenor la situaziun meteorologica e la fiera d'energia sa ei denton dar svaris da quellas calculaziuns.

Las contractivas davart la vendita dall'energia meinan las vischnauncas dalla Cadi mintgamai communablamein.

9610.3406.00 Tscheins dils emprests

Ils onns cun bass tscheins d'emprest ni schizun tscheins negativs ein vargai. Quei fatg ed il grond volumen d'investiziun s'effectuescha sils tscheins dils emprests.

Quen d'investiziun

La suprastonza communal ei sco gia igl onn vargau sestentada d'integrar el preventiv 2024 sulettamein investiziuns concretisadas. Plinavon ein entginas investiziuns vegnidas spustadas dil preventiv 2023 el preventiv 2024 (p.ex. adattaziuns casa communal, Via Raveras).

0290.5040.00 Adattaziuns casa communal

Per optimar il menaschi enteifer la casa communal ei previu da planisar 2024 las adattaziuns necessarias concernent la segirtad ed igl access.

3500.5550.00 Contribuziun baselgia claustrala s. Martin

Egl onn 2024 vegn prestau il 9. pagament da 10 ratas. Il davos pagament succeda igl onn 2025.

6150.5030.09 Surpassadi staziun MGB Segnas

Per sclarir la damonda d'in sutpassadi ei in project d'exposiziun per eruir ils cuosts da construcziun sco era las differentas contribuziuns indispensabels. Tier l'investiziun quantan ins actualmein cun cuosts bruts da rodund frs. 1'800'000.-- (schazetg +/- 30%).

Ponderaziuns finalas

Ils 30 d'october 2023 ha la cumissiun da gestiun repassau il preventiv ensemen cun la suprastonza communal. La cumissiun da gestiun sustegn la proposta dalla suprastonza communal d'approbar il preventiv 2024 (mira rapport dalla cumissiun da gestiun).

Ord ils documents aschuntai al messadi ein las cefras detagliadas sco era ulteriuras cefras indicativas veseivlas. Ils detagls tier las singulas posiziuns ein cuntenidas en in commentari. Sco usitau han las cusseglieras ed ils cussegliers la puseivladad da prender investa da quei document confidenzial sco era d'ulteriura documentaziun tier l'administraziun communal (s'annunziar al spurtegl dall'administraziun communal).

Per garantir in tractament efficient, supplichein nus las commembras ed ils commembers dil cussegl da vischnaunca da sclarir damondas da pintga muntada ordavon culs caus da departament ni d'uffeci, resp. cul canzlist. Damondas ni propostas da pli gronda muntada, supplichein nus d'inoltrar ordavon all'administraziun communal, sinaquei che las preparativas necessarias per in tractament serius e speditiv sappien vegnir fatgas.

Propostas

En concordanza cun la cumissiun da gestiun

p r o p o n a

la suprastanza communal al cussegl da vischnaunca da:

1. approbar il preventiv 2024 cun suttametter quel al referendum facultativ conform ad art. 36 lit. b dalla costituziun communal;
2. reducir il pei da taglia sin las entradas e sin la facultad 2024 per 2 % da 110 % giu sin 108 % dalla taglia cantunala sempla cun suttametter quei conclus alla votaziun all'urna conform ad art. 32 lit. c dalla costituziun communal;
3. fixar il pei da taglia per la taglia sin schischom ad 1.7‰ (sco tochen dacheu).

Suprastanza communal Disentis/Mustér
Il president:

René Epp

Il canzlist:

Andri Hendry

Disentis/Mustér, ils 2 da november 2023

- Survesta dil preventiv 2024
- Quen da gudogn e sperdita - preventiv 2024
- Quen d'investiziun - preventiv 2024
- Quen Center Fontauna - resumaziun preventiv 2024
- Controlla da credits
- Rapport dalla cumissiun da gestiun concernent il preventiv 2024 e la fixaziun dil pei da taglia